

„Újra van lapja Szegednek ...”

Nem kíván „betolakodni” lapunk a magyar történelem nagy és fordulatos áramaiba, ám a história egyszer mégis igazán nagyra tette: 1944. őszén. Még pontosabban: november 19-én, amikor mint a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front lapja, a felszabadult országrész hivatalos orgánumává vált. Hagyományai predesztináltak erre a szerepre. 1910-es alapításától kezdve a hazai progresszív szolgálatában vívta harcait, Juhász Gyula és Móra Ferenc tollával, József Attila verseivel, s mártír munkatársaival pecsételte meg küldetését.

Közel nyolc hónapon keresztül országos napilapként élt és dolgozott akkor a Délmagyarország, olyan szerkesztő bizottsággal az élén, amely önmagában is reprezentálta a nemzeti összefogást és a demokratikus országépítés valamennyi törekvését. A német megszállás után betiltott Délmagyarország november 19-i megindulásakor ez a három név állt a fejléc alatt: *Balogh István dr.*, Független Kisgazdapárt; *Erdei Ferenc*, Nemzeti Parasztpárt; *Révai József*, Magyar Kommunista Párt.

Hogy milyen nagy dolog volt akkor egy napilap, a tömegkommunikáció mai választékának ismeretében elképzelni lehetetlen. De hogy miért éppen a Délmagyarországra esett a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front választása, azt egy belső vezércikk indokolta meg: *„Újra van lapja Szegednek, újra van lapja az országnak: megindult a Délmagyarország. Azt a sajtót, amely szájkosár és megbéklyőzés ellenére a háború alatt a magyar érdekeknek hangot adni, és ha virágnyelven is, de kifejezésre juttatta, hogy a magyar nép zöme nem a fasiszta zsarnoksággal, hanem a szabadságszerető népek ügyével rokonszenvez, március 19-ike után elhallgattatták a hazaárulók. Betiltották a Délmagyarországot is, szerkesztőit, munkatársait üldözték, internálták, a Gestapo kezére adták... A régi Délmagyarország üldözöttség és terror közepette csak féltékeny és felemásan képviselhetette a magyarság ügyét, az új Délmagyarország nyíltan, következetesen hirdetheti a szabadságharcot az ország német és nyilas megnyomortói ellen.”*

Az évforduló alkalmából elővettük a negyvenéves újságot, a felszabadulás után nyomtatott első számot. Még kissé „hadilap”, hiszen a hírek jó része szakállas. Akkor nem kopogtak a világ vérkeringésébe csatolt telexgépek, rádiókiből vadászták a híreket a munkatársak, s természetesen sok volt a híradósság is a front miatt. A hírek, tudósítások, kommentárok azonban rendkívül jellemzők a korra.

Megpróbáljuk ezért egy oldalon sűríteni az elsárgult negyvenéves újság tartalmát, eredeti részletekkel.

Lapunk azóta is él. A Magyar Nemzeti Függetlenségi Fronttól 1945 júliusában a Kommunista Párt vállalta át, melynek politikájában benne él az a nemzeti összefogás, amely a fasiszmus elleni harcban vált halaszthatatlan szükségletté, de minden rákövetkező nemzedék természetes igénye és lételeme.

SZ. S. I.

A meginduló szegedi élet nyomában

A lap tudósítója végigjárta a város üzemelésében érdekelt vállalatokat, intézményeket, és részletes tudósítást adott az új élet megindulásáról.

Szegeden az élet lassan, rendezettségben lendül. A város lakossága ismét beletalálta magát a dolgos, szürke, de megnyugtató hétköznapokba, és boldog, hogy munkája után siethet, hogy napi fáradozása jutalmául leülhet egy tál meleg ételhez, és otthonában lepihenhet. Kívánhat-e ennél többet egy háborúban álló ország bármely városa, különösen akkor, amikor a főváros felszabadításáért még mindig súlyos ütközetek folynak.

A város él, mozog, lélegzik. Az utcák, a régi, sárga villamoskocsik futnak, villany-, víz-, gázszolgáltatásban nincs fennakadás: az üzleteket, amelyeknek tulajdonosai nem mentek világgá a német propagandaszólamok kürtzavarára, minden reggel kinyitják, helybeli postaforgalom is van, amely a telefonforgalom hiányát igyekszik pótolni, s általában, a város képe megnyugtató.

Büszkén elmondhatjuk, hogy messze vidéken Szeged az egyetlen város, ahol a háború eddigi folyamán a villany-, víz- és gázszolgáltatás összesen kétszer 24 óráig szünetelt!

A Rudolf téren reggelenként, és kora délután feltűnik a tanyai kisvasút jól ismert szerelvénye... A kisvasút már hetek óta bekapcsolja ismét a tanyavilágot Szeged vérkeringésébe. A tanyai nép behozza áruját a városba, s a városiak is kimennek olykor, hogy önellátásukról gondoskodjanak.

Az őszi vetés munkája Szeged határában sok nehézségbe ütközött. Miután a németek összedűlték és elvitték az állatállományt, legtöbb helyen csak a gazdák összefogásával, kölcsönös segítséggel vették el az új életet, az új kenyérmagot. A rozsot, amit már szeptemberben

el kell vetni, az idén csak októberben vetették el, de azért már egész szépen zöldell. A búzavetést az időjárás romlása nagyon akadályozta.

Gazdasági szakértők szerint a bevetendő területek 60-70 százaléka meg van munkálva.

A közbiztonság gépezete fennakadás nélkül működik, s most állítják fej a brony alatt a rendőrséget, amelynek egyes osztályai részint már működnek is, részint most alakulnak. Minden jel arra vall, hogy rövidesen teljes apparátussal működésbe lép a magyar rendőrség, amely az orosz katonai hatóságokkal együttesen biztosítja majd a közrendet, és helyreállítja a közbiztonságot.

Ki tud róla?

Hosszú ideig megszokott rovat volt a lapokban: *Ki tud róla?* Hozzáértőket keresték az emberek. A Délmagyarország szerkesztőségének is volt keresnivalója. A következő tudakozást adta közre a negyven évvel ezelőti lap:

Berey Géza, lapunk volt felelős szerkesztője október 3-án írt utoljára Bácsopolyáról. — Dr. Dettre János ny. szegedi főispán április végén elvitték Topolyáról. — Vér György szegedi hírlapíró, mint munkaszolgálatos, Ukrajnában eltűnt. — Róna István, a Délmagyarország tisztviselőjét még áprilisban eltoloncolták. — Hartmann Mihály hírlapíró, a Délmagyarország munkatársa szeptemberben még a garanyi internálótáborban volt. — Sebes Tibor előbb Csengerben, 113. népf. munkásszáznál, később, szeptember eleje óta az L. 243. tábori szám alatt volt. — Vermes Tibor abauji szőlőtől születésű C. 869. tábori szám alatt volt. (Mindен értesítést kérünk a lap kiadóhivatalába.)

Misék az altemplomban

A felszabadító szovjet hadsereg különös gondot fordított arra, hogy az egyházak szabad működését biztosítsa. A korabeli Délmagyarország egyik kis tudósítása teljes részletességgel közölte a fogadalmi templom istentiszteletének rendjét.

Amint ismeretes, a közelmúltban lefolyt sorozatos bombatámadások, majd ágyútűz erősen megrongálták a fogadalmi székesegyház ablakait. Kijavításuk, illetve pótlásuk a fennálló viszonyok között hamarosan nem remélhető, a közeledő tél, s a máris teliesre fordult időjárás pedig nagyon megnehezíti az ablakok templomban való huzamosabb tartózkodását. Ezért a plébánia vezetősége — az hívek áldozatkészségéből — az altemp-

Süt a nap

A Színház-Művészet című rovat már színházi bemutatóról számolt be. Zilahy Lajos még divatban volt. De mennyi ismerős név köszön negyven év múltán is a rövid méltatásból!

Zilahy Lajos „Süt a nap” című színházi előadása olyan időben íródott, amikor — akárcsak napjainkban — létező volt a magyarságnak, hogy társadalmi és osztályellentéteket elsimítva együtt dolgozzon a nemzet, a fiatalokért és újjászületéséért. Ebből a szempontból időszerűnek látszik, hogy a színházigazgatósága „Süt a nap”-ot választotta az első komolyabb műsor-darabnak a fasiszta uralom megszűnése óta. Ezen túl pedig tudni kell, hogy milyen küzdelmes körülmények között tartja fenn dr. Baranyi János a színházat, tisztán szociális szempontokat véve tekintetbe, ugyanis sok színésznek és színpadi munkásnak szerzi meg ilyenformán a mindennapi kenyeret. A rendezés Herczeg Vilmos körültekintő munkája, aki egyébként Rózsahegy Kálmán híres szerepét, a tanítót is sok szívvel és művészi érzékkel alakítja. Igen ügyes a fiatal Bucezán Ilona Sárkány szerepében. Szinte el sem hinné a néző, hogy színpadi szűzbeszédét mondja el ezúttal. Sámsón Mihályt Sugár László alakítja ízes, szép magyar beszéddel, és igen kellemes beszédhanggal. Kiemelésre méltó még D. Nagy Erzsébet postamester-nője, Gaál Ferenc Pongé-juhásza, Fehérvári Józsefné tanítónője, Szikszai Viktória és Czimer István alakítása. A többiek: Rácz Imréné, Káldor Jenő, Petrovics Erzsébet, Kovács Ernő, Bölcs házy Ilona, Molnár Katalin, Vörös Jánosné, Rácz Imre, Kiskut János és Varga János is dicséretet érdemelnek.

A „Délmagyarország” megindulása elé

Az 1944. november 19-én újra megjelent Délmagyarország vezércikkét minden biztonnal Révai József fogalmazta. A cikk a szerveződő Magyar Nemzeti Függetlenségi Front politikájának foglalta. Szegeden 1944. december 2-án hirdette meg programját a front, s ennek számos eleme visszautal a nevezetes vezércikre.

Az új Délmagyarország azoknak a szervezett, demokratikus erőknek a lapja, melyeknek válla foga nehezíti az ország újjáépítésének roppant terhe... A Délmagyarország megindulását három párt vette a kezébe: a Független Kisgazdapárt, a Nemzeti Parasztpárt, és a Magyar Kommunista Párt. E három párt együttműködése nem itt Szegeden, és nem a Délmagyarország kiadásával kezdődött. Az ország német megszállása, 1944. március 19-e után, amikor a németbárcék föld alá, kényszerítették a szociáldemokrata pártot és a Független Kisgazdapártot is, a németellenes, demokratikus pártok nemzetmentő összefogásának eszméje gyorsan testet öltött. Budapesten megvalósult a Magyar Front (vagy teljes névvel: a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front), a szociáldemokrata párt, a kisgazdapárt, a parasztpárt és egy katolikus-demokrata csoport részvételével. Az összefogás célja a haza megmentése volt a Hitlerrel való szakítás kihareolása...

Amikor október 15-én a nyilas banditák a nemzet hátába dőlték a kést, és meghústották a fegyverszünetet, a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front csatát vesztett, de a harcot nem adta fel. Azt vallotta, hogy a hazát megmenteni sose késő. Folytatta a harcot Budapesten, elnyomva azonban, a föld alatt, és folytatja Szegeden, nyíltan és szabadon. A szegedi Délmagyarország megindítása és a budapesti hazafiak hősi küzdelme a németek és a Szálasi-féle bitorló ellen összetartoznak: részei annak a magyar szabadságharcnak, amely — ha elkésve is, de kibontakozik.

Hogy a Délmagyarország megindulásában a Magyar Nemzeti

Függetlenségi Frontban egyesült öt demokratikus párt közül csak három vesz részt, annak egyetlen oka, hogy Szegeden a szociáldemokrata párt még nem szerveződött újjá. A Délmagyarország megindulásában három párt vesz részt, a Délmagyarország mégsem csak a három párt lapja, hanem az egész Magyar Nemzeti Függetlenségi Fronté. Hirdetni a nemzeti összefogás gondolatát fogja, azt, hogy a németek és nyilas bárcék elleni harcra félre kell tenni mindazt, ami a magyart a magyartól elválasztja, és egyesíteni kell minden németellenes, hazafias erőt...

A nemzeti katasztrófa, tanulsága: el kell tűnnie annak a reakciós rendszernak, mely egy emberöltő alatt két ízben vitte összeomlásba a nemzetet. A történelmi osztályok ebben a hábo-

Szeged újjáépítési problémái

A városnak november 19-én már volt kinevezett polgármestere, Valentin Agostonnak, a szociáldemokrata párt képviselőjének személyében. A polgármester cikket ír a Délmagyarország első számába.

Városunk abba az állapotba jutott — írja egyebek között —, hogy egy kulturális szükséglettel kezdődő módosítók mellett való ellátásának a szintjére. Az élelem és tüzelőanyagok előteremtése, beszerzése és tárolása ez idő szerint a város legfőbb problémája, amihez egy modern városban a közegészségügyi és közüzem-fenntartási feladatok társulnak...

Tudott dolog, hogy minden háború erkölcsi devalválással jár, és egyetlen háborús megszállás sem megy el sérelmek nélkül. A jobboldali gondolat által fertőzött, és most talajt veszített emberek is elkövetnek mindent, hogy az élet normális menetét gáncsolják, és sőt céljaik érdekében a nyugalmat zavariák.

rúban végleg levittették. Most a magyar népe a szó. Aki magyar újjászületést akar, aki erős és független Magyarországot akar, annak demokratikus, szabad, népi Magyarországot kell akarnia. A Magyar Nemzeti Függetlenségi Front ezt akarja, a Délmagyarország ezért fog harcolni...

Mohács óta nem volt olyan súlyos helyzetben az ország, mint ma... Leküzdeni a nehézségeket, egyesíteni az országot, kiérdemelni, hogy újra legyen kormányunk, mely az újjászületés feladatait a magyarság öserejével oldja meg; ezt akarjuk! Erre a célra akarjuk egyesíteni a nemzetet!

A nemzet nem fog széthullani, mint az oldott kőve! Lesz boldog, erős, független, szabad Magyarország!

A villany-, gáz- és vízszolgáltatás egyelőre zavartalan. Újabb már a villamosvasúti közlekedést is részben meg tudtuk indítani. Köztisztasági üzemünk, fuvarhiány miatt csökkentett mérvben, de a legszükségesebb kívánalmaknak megfelelően működik. A gőzfürdő épületét a rongálódás rendbehozásával a város közegészségügyének szolgálatába tudtuk állítani, és ma már úgy a megszálló katonaság, mint a polgárság rendelkezésére áll.

Remélhető a vasúti forgalom mielőbbi rendbehozása, s a polgári személyforgalom és nagyon kívánatos teherforgalom megindulása... Ezek megvalósulása után minden remény megvan, hogy a közellátás problémájának nehézségeit leküzdeni sikerül...

Rendkívüli feladatunk végzése közben, mint igen eredményes segítő, várjuk a Délmagyarország napilap megindulását és segíteni akarását.

Az elhurcolt aranykészletről

Moszkva, november 17. Magyarországon a németek elleni gyűlölet szemléletomást növekszik. A németek elhurcolták a Nemzeti Bank aranykészletét. Szálasi Ferenc ügyvezető kormányzó igyekszik fokozni a még harcoló magyar csapatok erejét és ellenálló képességét, de egyre sikertelenebbül. Az egyik oroszokhoz átmegy magyar törzstiszt mondja: a nyilas bandák minden erőlködése hasztalan, s ha a magyarok még idejében nem szakadnak el szövetségeseiktől, a németek magukkal rántják a pusztulásba. Nem kétséges, hogy Magyarország, mint a Német Birodalom utolsó csatlós állama, végórát éli.

*

A helyettes polgármester november 17-én keltezett felhívása

Az orosz katonai parancsnokság rendelkezéséből folyó évi november 3-án a város összes népiszolgálatában megkezdődött a tanítás.

Felhívom a város összes tanköteles gyermekeit, hogy iskolába irattassák be, és a gyermekeknek rendszeres iskolába járásáról gondoskodjanak, mert ellenkező esetben a mu-

lomot rendezte be istentisztelet céljaira.

Iszentisztelet 19-én, vasárnap, Szent Erzsébet ünnepén már az altemplomban lesznek, espedig a szokásos időrendben. Szentül is a vasárnapi és ünnepnap misék odalent is reggel 7. 8. 9. 10 és fél 12 órakor, a hétköznapi misék pedig reggel 7 és 8 órakor. Délutáni istentisztelet vasár- és ünnepnapon, valamint szombaton és ünnep előtti napon mindig délután 4 órakor lesznek.

A felső templom úgyszintén a Mária-kápolna azért eszentül is egész nap nyitva marad, hogy ott a hívek magánajátosságukat napközben is bármikor végezhessek.

lasztóval szemben a legszigorúbb eljárást fogom alkalmazni.

Szakszervezeti hírek

A Szegedi Bőrmunkások vezetősége felhívja az összes cipész, csizmadia, papucsos, timár, kesztyűs, bőrdobos, szíjgyártó, nyerges és bőrdíszműves munkásokat, hogy nyilvántartásba vétel céljából haladéktalanul jelentkezzenek a szakszervezet helyiségében (Hét vezér u. 9.) vasárnap délelőtt 9-12-ig, délután 2-4-ig. A Vezetőség.

Az építőmunkás-csoport felhívja az építőmunkások kőművesek, ácsok, festők, betonosok, kőfaragók, kővezők, állványozók, téglagyári munkások és az építőszakmák valamennyi segédmunkásának a figyelmét az építőmunkás-csoportba való belépésre. Az építőmunkás-csoport hivatalos helyisége az új szakszervezeti székházban (volt Lloyd-épület) van. Tagfelvétel mindennap 3-5-ig, vasárnap fél 10-12-ig. Az építőmunkás-csoport vezetősege.

Felkérem az összes orvosokat, hogy az új városi szabadmozgási igazolványhoz egy darab 6x9 cm nagyságú fényképet sürgősen küldjenek be az Orvosok és Gyógyeszeresek Szabad Szakszervezetébe. Elnökség.